

ЭРДЭМ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ӨГҮҮЛЭЛ

Хорих ял эдлүүлэх ажиллагаа

ХОРИХ ЯЛ ЭДЛЭХЭЭС ХУГАЦААНЫ ӨМНӨ СУЛЛАХ АЖИЛЛАГААНЫ АЧ ХОЛБОГДОЛ, МӨН ЧАНАР

SIGNIFICANCE AND QUALITY OF EARLY RELEASE

Э.ӨНӨБОЛД

Дотоод хэргийн их сургуулийн Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн албаны сургуулийн Харуул хамгаалалт, гүйцэтгэх ажлын тэнхимийн ахлах багш, хууль зүйн ухааны магистр /LLM/, хошууч
Мэйл хаяг: Unku91@gmail.com

Товч утга: Эрүүгийн хуульд заасан ялын хамгийн хүнд төрөл болох хорих ялын шинжүүд ба хүний эрх, эрх чөлөөг хэрхэн хязгаарлаж байгааг тодорхойлж, хорих ял эдлэхээс хугацааны өмнө суллах асуудал нь эрүүгийн хариуцлагын зорилготой хэрхэн уялдаж байгааг илэрхийлнэ.

Abstract: It will determine the characteristics of imprisonment, which is the heaviest type of punishment prescribed by the Criminal Code, and how it limits human rights and freedoms, and how the issue of early release before serving a prison sentence is related to the purpose of criminal liability.

Түлхүүр үг: Эрх зүй, засрал хүмүүжил, хяналт тогтоох, шударга ёс, хүний эрх, шүүхийн шийдвэр, хорих байгууллага, шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа.

Key words: Law, corrections, supervision, justice, human rights, court decisions, prisons, enforcement

Удиртгал

Эрх зүйн шинэчлэлийн хүрээнд ял оногдуулах, ял эдлүүлэх ажиллагаанд хүний эрхийг хангах агуулгын хүрээнд тодорхой өөрчлөлтүүд ороод байна. Хорих ялын гүйцэтгэлийн үйл ажиллагаанд зарчмын өөрчлөлтүүд орсон ба үүний хэрээр тухайн салбарын тодорхой асуудлыг гүнзгийрүүлэн судлан үзэх хэрэгцээ бий болгосоор байна.

Жил бүр хорих байгууллагаас хуульд заасан тодорхой үндэслэлээр 200 гаруй хүн суллагдаж байна. Эдгээрийн дийлэнх хувийг хугацаанаас өмнө суллах үндэслэлээр суллагдах явдал эзэлдэг. Хугацаанаас өмнө

суллах нь “хорих байгууллагын оршин суугчид” гэж нэрлэж болох хүний тоог бууруулах, тэдний, нийгэмшүүлэх, хүмүүжүүлэх, цаашид нийгэмд дасан зохицоход чухал ач холбогдолтой юм.

Шинэчлэн баталсан Эрүүгийн хууль, Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хууль ялаас чөлөөлөх, суллах үндэслэлд орсон өөрчлөлтүүд хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллах асуудалд анхаарал хандуулсан байна. Үүнтэй зэрэгцэн хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллагдсан хүмүүс дахин гэмт хэрэг үйлдэх явдал ч мөн их байна. Гэвч үүнээс хамааран хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллах институтээс татгалзах үндэслэл байхгүй юм. Гэхдээ энэхүү асуудлыг онолын түвшин, практик хэрэгжилтийг боловсронгуй болгох шаардлага бий.

Иймд хоригдлыг хугацааны өмнө суллах үйл ажиллагааны мөн чанарын нарийн тодорхойлж, уг ажиллагааны онол практикын ач холбогдлыг нэмэгдүүлэх хэрэгтэй.

Үндсэн хэсэг

Хорих ял эдлэхээс хугацааны өмнө суллах салбарыг анх 1855 онд Францын эрүүгийн хуульд хуульчилсан байдаг.

Хорих ял эдлэхээс хугацааны өмнө суллах ажиллагаа нь энэрэнгүй ёсны зарчимд үндэслэсэн байдаг бөгөөд ялын зорилго хугацаанаас өмнө хангагдсан тохиолдолд ялыг цаашид эдлүүлэх шаардлагагүй гэсэн агуулгатай юм. Үүнээс гадна хорих ял эдлэхээс хугацааны өмнө суллах явдал нь хорих байгууллагад хэв журам сахиулах болон хоригдлыг засарч хүмүүжихэд чухал үүрэг гүйцэтгэдэг юм.

Английн нэрт сэтгэгч Р.Оуэн “Төр нь иргэнээ яллахаас татгалзах ёстой. Ял оноож залхаах нь төрийн үүрэг биш, ял гарцаагүй үед аль болох өршөөн уучлах, гэмт хэрэг хийсэн хүн, байгууллага өөрөө өөрсдийгөө яллах ёстой” хэмээн номлож байсан бол Италийн эрдэмтэн Л.Дольчи Оуэний сургаалийг дэмжин “Төр иргэнээ яллан шийтгэж болохгүй харин гэмт хэрэг үйлдэхгүй байх орчныг буй болгох, өрх гэрийн тэргүүн мэт иргэн, харьяатаа засан залруулж байнга асран хамгаалж байх ёстой” гэж номлосон¹.

Харин Платон ялын зорилго нь сэтгэлийн ариусгал бий болгох ба ял хүнийг зовоох тамлах ёсгүй гэж бичсэн байдаг².

Тэгвэл Монтескье, Руссо нарын төлөөлөгчид “Ялын бодлого энэрэнгүй байх ёстой. Ял нь залхаан тарчлаах гэхээсээ илүү дахин гэмт хэрэг үйлдэхгүй байх, засрал төлөвшилд бодитойгоор нөлөөлөх хөшүүрэг” хэмээн үзэж байв.

¹ Р.Оюунбадам нар. Хорих ял эдлүүлэх дэглэмийн эрх зүйн зохицуулалт. УБ., 2005. 6 дахь тал

² Грекийн сонгодог үеийн философич, математикч. МЭӨ 428/427 – МЭӨ 348/347

Эдгээр нь ял шийтгэл гарцаагүй байх ёс гэдгийг тодорхойлохын зэрэгцээ түүнийг хүнлэг энэрэнгүй байх ёстой болохыг тодорхойлж байна. Нэг үгээр ял шийтгэл нь гэмт хэрэгтний эсрэг чиглэх бус, харин гэмт хэргийн эсрэг чиглэсэн гэмт хэрэгтэй тэмцэх чиг үүргэтэй болохыг харуулж байна.

Хорих ял бол иргэн, нийгмийг гэмт халдлагаас хамгаалах, хоригдолд эрхийн хязгаарлалтаар дамжсан цээрлэл амсуулах, дахин гэмт хэрэг үйлдэх явдлыг гаргуулахгүй байх, нийгмийн дотор байгаа зарим тогтворгүй хүмүүст урьдчилан сэргийлэх нөлөө үзүүлдэг хамгийн өргөн хэрэглэгддэг төрийн албадлагын онцгой төрөл гэж ойлгож болох бөгөөд хүнд гэмт хэрэг үйлдсэн, гэм буруутай болох нь тогтоогдсон тохиолдолд шүүх тухайн шүүгдэгчийн эрх, эрх чөлөөнд хязгаарлалт тогтоон, олон нийтээс тусгаарлах замаар тусгай дэглэм бүхий хорих анги, гянданд албадан байлгадаг цээрлэл агуулсан онцгой арга хэмжээ буюу үндсэн ял юм.

Хорих ял бол хүнийг бие махбод, сэтгэл санааны хувьд зовоох, тарчлаах ялын төрөлд хамаарч байна. Хорих ял нь бусад төрлийн ялтай харьцуулан авч үзвэл:

- 1/ Хоригдол чөлөөтэй зорчин явах эрхээ хязгаарлуулдаг;
- 2/ Олон нийтээс тодорхой хугацаагаар тусгаарлагддаг;
- 3/ Харьцангуй удаан хугацаатай;
- 4/ Төрийн тусгай байгууллага болох хорих ангид хоригддог;
- 5/ Хоригдол хорих ял эдлэх хугацаандаа нийгэм, хамт олон дотор байж эрх чөлөөт иргэдийн нэгэн адил өөрийн эрх дураар ажиллаж, «хөдөлмөрлөх, амьдрах эрхгүй байдаг;
- 6/ Нийгэм, төрийн үйл ажиллагаанд Үндсэн хуульд заасан улс төрийн эрхээ эдэлж, оролцох боломжоо алддаг;
- 7/ Гэр бүл, үр хуухэд, төрөл төрөгсөд, найз нөхдөөсөө хагас тусгаарлагддаг;
- 8/ Хорих ангийн дэглэм, дотоод журамд захирагдах, тэдгээрийг дагаж мөрдөх шаардлагатай болдог;
- 9/ Иргэн гэхийн оронд хоригдол гэж дуудуулан нэр төрийн хувьд «ичгэвтэр байдалд орох зэмлэл хүлээдэг;
- 10/ Ял шийтгүүлэхийн өмнө ажиллаж, сурч байсан хамт олноосоо тусгаарлагддаг;
- 11/ Эзэмшсэн мэргэжлийн ажлаа болон дур сонирхолтой, хийхийг хүссэн ажил хөдөлмөр эрхлэх эрхгүй;
- 12/ Удаан хугацаатай хорих ял шийтгүүлсэн хоригдлын эхнэр, нөхөр гэрлэлтээ цуцлуулах нэхэмжлэл шүүхэд гаргахад маргах эрхгүй болдог;

13/ Хорих ангид ял эдэлж байхдаа хийсэн ажлын хөлсөө өөрөө гардан авах, шууд зарцуулах болон өмч хөрөнгө, эд зүйлээ зориулалтаар зарцуулах, чөлөөтэй ашиглах эрхээ тодорхой хэлбэрээр хязгаарлуулдаг байна.³

Үүнээс үзвэл хорих ял бол гэмт этгээдэд сэтгэл зүй, бие махбодын хатуу цээрлэлийг мэдрүүлдэг ял шийтгэлийн нэг төрөл юм.

Гэмт хэрэг үйлдсэн эрэгтэй, эмэгтэй, арван дөрвөн насанд хүрсэн хүнд хорих ялыг оногдуулж болохоор эрүүгийн хууль тодорхойлсон. Хүний нас, сэтгэхүйн онцлогоос шалтгаалж, бидний дээр дурдсан хорих ял, түүний цээрлэл хүн бүхэнд өөр өөрөөр нөлөөлөх нь гарцаагүй.

Хууль шүүхийн өмнө хүн бүр тэгш эрхтэй хэдий ч тэдний нас, сэтгэл санаа, орчныг харгалзан үзвэл уг зарчим нь хэр хэмжээнд шудрага болохыг ахин нэг эргэн харах хэрэгтэй. Энэ нь хорих ялын онцлог шинжийг харгалзан хорих ялыг оногдуулах хэдий ч уг ял нь ямар хүнд хэрхэн нөлөөлж, үр дүн үзүүлэх нь тодорхойгүй зүйл юм. Хорих ял аливаа хүнд үзүүлэх цээрлэл болоод, түүний эрх, эрх чөлөөний хязгаарлалтын хувьд ялын маш хүнд хэлбэр бөгөөд хүний эрхэнд шууд нөлөөтэй болох нь харагдаж байна.

Хүний эрхийн хувьд хорих ялыг авч үзвэл: Монгол улс ардчилсан нийгмийн үнэт зүйлийг эрхэмлэгч улс болохын хувьд хүний эрхийг нийгмийн бүх шатандаа хангах, хамгаалах нь бидний туйлын зорилго юм. Тэгвэл хүний эрх, цаашлаад хорих ял эдлүүлэх ажиллагаан дахь хүний эрхийн талаар цухас дурдах нь уг судалгааны ажилд нэн шаардлагатай.

Хүний эрх гэдэг хүний хязгааргүй хүсэл юм. Гагцхүү энэ хязгааргүй хүслийг хуулиар хамгаалж, түүгээр хязгаарлаж, хуулиар бэхжүүлдэг. Тиймээс хүний эрхийг хууль тогтоомж, үзэл санаа, тунхаглалаар тогтоож байгаа бус хүний эрх оршиж байгаа учир дээрх хэм хэмжээнүүд нь оршиж байгаа хэрэг.

Харин хорих ял бол ял шийтгэлийн хамгийн хүнд хэлбэр бөгөөд энэ ял шийтгэл нь дээр дурдсан шинжүүдээрээ дамжуулан хүний эрх, эрх чөлөөг хязгаарладаг. Энэхүү хязгаарлал нь хүний хүсэл зоригийг ч үгүй хийж болох ноцтой төрийн албадлагын арга хэмжээ тул хорих ялд хандах хандлага, хорих ял эдлүүлэх ажиллагааны үзэл баримтлал ихээхэн анхааралтай хандах хэрэгтэй.

Тэгвэл хорих ял эдлүүлэх ажиллагаан дахь хүний эрхийн тухай асуудал нь нийгмийн эмзэг асуудлуудын нэг болоод байна.

Хууль зүйн үүднээс бид хорих ялыг тодорхой хугацаагаар гэмт этгээдийн эрх, эрх чөлөөг хязгаарлаж байна гэж харах хэдий ч хорих ял бол хоригдлын эрхийг хязгаарлах урт хугацааныхаа туршид хүний хүсэл

³ Б.Алтангэрэл, Б.Тэмүүлэн. Хорих ял эдлүүлэх ажиллагаа. УБ., 2018. 35 дахь тал.

зориг, ирүүдүйдээ итгэх итгэл, мөрөөдлийг үгүй хийсээр байдаг шинжтэй ял шийтгэлийн хамгийн хүнд хэлбэр.

Тиймээс энэхүү шийтгэлийн хамгийн хүнд хэлбэрийг хэрэглэхдээ хүнийг хүн байлгах тэрхүү үнэт зүйлийг нь үл сэвтээхийг зорих шаардлагатай ба үүнд хорих ялын зорилго орших юм.

Хорих ял эдэлж байгаа этгээд нь бусдаас өөр төрсөн, онцгой махбодь бус харин шударгаар амьдрах арга замаа төдийлөн олж харж чадаагүй, сэтгэл хөдлөлөө барьж чадаагүй, амархан гомддог, амархан баярладаг, эмзэг сэтгэхүйтэй, ертөнцийг үзэх үзэл хязгаарлагдмал зэрэг онцлогтой хүмүүс байх нь элбэг. Чухам ийм хүмүүсийн ухамсар, хүмүүжил, нийгэмшилд нөлөөлөх арга хэмжээнд онцгой анхаарал хандуулах нь чухал. Учир нь хүн бүхэн хорвоод мэндлэхдээ ижил цэгээс эхэлсэн бүгд ижил онцгой биш боловч уг ял нь шийтгэгдэж байгаа хүнийг онцгой болгодог.

Харин торгох, эсхүл нийтэд тустай ажил хийлгэх ял нь ялтныг төдийлөн нийгмийн онцгой субъект болгодоггүй, нийгмийн дунд ажиллах, хөдөлмөрлөх боломж олгодог.

Хорих ял эдлэхээс хугацааны өмнө суллах гэдгийг тодорхойловол: Монгол Улсын Үндсэн хуульд “эх орондоо хүмүүнлэг, иргэний ардчилсан нийгэм цогцлуулан хөгжүүлэхийг эрхэм зорилго болгоно” хэмээн тунхагласан байдаг⁴.

Ял бол хүний эрх чөлөөг хязгаарладаг. Харин хорих ял нь шууд утгаараа хүний эрх, эрх чөлөөг хорих байгууллагын дэглэм, зэрэглэлээс хамаарч хязгаарладаг ба ингэхдээ тодорхой хугацааны турш, хэн нэгний хатуу хяналтад үүнийгээ хэрэглэдэг нэгэн албадлагын хэрэгсэл.

Тодорхой хугацаа гэдгийг Монгол Улсын Эрүүгийн хуулиар 6 сараас 20 жил, 25 жил, эсхүл түүнээс ч удаан байхаар томъёолсон байдаг.

Ингэснээр хорих ял эдлэхээс хугацааны өмнө суллах гэдэг нь хуулиар тодорхойлсон дээрх хугацааг бүрэн эдэлж дуусахаас нь өмнө тухайн гэмт этгээдийг хорих ангиас суллах, сул тавих, чөлөөлөх гэсэн ойлголтыг өөртөө агуулах юм.

Нэг үгээр хэлбэл иргэн “Б” нь эрүүгийн хуулийн тусгай ангийн 17.1 дүгээр зүйлийн 2.1 дэх хэсэгт заасан гэмт хэрэг үйлдсэн, гэм буруутай болох нь тогтоогдож, 4 жил хорих ял шийтгүүлсэн хэдий ч 4 жилийн хугацаа өнгөрөхөөс өмнө буюу 2 жил 6 сарын хугацаанд хорих ялыг эдлээд хорих ангиас суллагдаж болно гэсэн үг.

Энэхүү зохицуулалт нь нийгэмд маш олон хандлага, өгүүлэл дагуулдаг. Тухайлбал иргэд хуулиар тодорхой хугацаагаар ял шийтгүүлсэн хэдий ч түүнийгээ бүрэн эдлэлгүй суллагдаж байгаа нь ял завшиж байгаа хэрэг хэмээн үзэх нь олонтой. Хэн нэгний эрхэнд

⁴ Монгол Улсын Үндсэн хууль. Төрийн мэдээлэл эмхтгэл. 1992. №1

халдчихаад түүнийхээ хариуцлагыг хагас дутуу хүлээх нь шудрага бус хэмээдэг.

Гэтэл эрүүгийн хариуцлага гарцаагүй байх зарчимд гэмт хэрэг үйлдсэн гэмт буруутай этгээд эрүүгийн хариуцлагаас зайлсхийх, ял завших явдал гарах ёсгүй. Эрүүгийн хариуцлага гарцаагүй байх зарчим нь хуульд заасан журмын дагуу эрүүгийн хариуцлага, ялаас чөлөөлөх, ял хойшлуулах, тэнсэх зэрэг журмыг хэрэглэхэд саад болохгүй. Зөвхөн хуульд заасан журмын дагуу эрүүгийн хариуцлага ялаас чөлөөлж, хойшлуулж, тэнсэж байгаа нь энэ зарчимтай нийцэж байгаа хэрэг.

Дээрхээс үзвэл хорих ял эдлэхээс хугацааны өмнө суллах нь ямар ач холбогдолтой зүйл юм бэ гэсэн асуулттай тулгарах болно.

Иймд хорих ял эдлэхээс хугацааны өмнө суллах гэдэг нь дараах мөн чанарыг өөртөө агуулж байна.

1. Хэдий гэмт хэрэг үйлдсэн ч гэсэн тухайн этгээдийг хүн хэмээн хүндэтгэж, түүний хүсэл зоригийг мохоолгүй, хамгаалж буй арга хэмжээ юм. Учир нь хорих ял өөрийн онцлог шинжүүдээрээ хүний эрхийг хязгаарлаад зогсохгүй хүний эрхийн үндэс болсон хүсэл зорилгод нь хүртэл нөлөөлдөг. Жишээ нь шүүхээс хорин жилийн ял шийтгүүлсэн этгээд хэзээ дуусах хорин жил гэж бодно. Сэтгэл санааны хүнд цохилтод орно. Улмаар амьдрах хүсэл, хөгжих, хөдөлмөрлөх, хүсэл зориггүй болно. Мөрөөдөлчгүй болох аюултай. Чухам үүнийг даван туулахад уг зохицуулалт нь дэмжлэг үзүүлэх, хүний ёсоор амьдрах хүслийг нь тэтгэгч юм.

2. Ялын бодлого энэрэнгүй байх ёстой. Ял нь залхаан тарчлаах гэхээсээ илүү дахин гэмт хэрэг үйлдэхгүй байхад чиглэгдэнэ. Ялын бодлого хүний эрхийг хэдий хязгаарлаж болох ч түүнийг нь боомилсон зүйл байж болохгүй. Учир нь хүний эрх төрөлхийн шинжтэй зүйл бөгөөд тэрхүү төрөлхийн зүйлийг төрөлхийн бус хуулиар боож, тасдаж үл болох бөгөөд харин түүнийг хөхиүлэн дэмжихэд чиглэгдэх ёстой.

3. Гэмт хэрэг үйлдсэн, алдаж эндсэн нэгэнд дахин боломж бий шүү, гэдгийг сануулж буй арга хэмжээ. Хүн гэмт хэрэгт холбогдох, түүнийг үйлдэх шалтгаан нөхцөл нь маш олон учир шалтгаантай тэр бүрийг хуулиар тогтоож зохицуулна гэдэг боломжгүй мэт. Хүн бүр байгалийн дахин давтагдашгүй бүтээл байдаг тул тэр бүгдийг нэг хэмээн үзэж шийдэх нь өрөөсгөл байдаг. Тиймээс алдаж эндсэн хэн бүхнийг ял шийтгэлээр эцэслэх нь хүмүүнлэг ёсны бус төдийгүй, гэмт этгээдэд харамсалтай юм.

Харин хорих ял эдлэхээс хугацааны өмнө суллах зохицуулалт эрх зүйн хувьд дараахь ач холбогдолтой байж болно.

1. Хорих ялыг үр дүнд хүргэх гол ач холбогдолтой. Ял шийтгэл нь тодорхой үр дүнд хүрч, түүний нөлөөний улмаас гэмт хэрэг, гэмт явдал, багасах, гэмт хэргийн талаар үзэх нэг хүний бодол өөрчлөгдөх нь түүний үр дүн юм. Харин хорих ял нь их, бага хугацаатай хэдий ч түүний онцлог

шинжүүд нь хамтдаа гэмт этгээдэд дээрх үр дүнг бий болгодог ялын төрөл. Ингэснээрээ дахиж гэмт хэрэг үйлдэхгүй байх, нийгэмд зөвөөр амьдрах чиг шугамаа олох ач холбогдолтой.

2. Ялын шийтгэлийн мөн чанарыг илэрхийлэх ач холбогдолтой. Бид хуулиар гэмт хэргийг тодорхойлж, түүнд хүлээлгэх хариуцлагыг тодорхойлдог бус хүнийг гэмт хэрэгт тооцож, түүнийг хэрхэн яллаж шийтгэх тухай тодорхойлдоггүй. Иймээс гэмт этгээдийн зан байдал, засрал хүмүүжил, хохирлоо төлсөн байдал, дахин гэмт хэрэг үйлдэхгүй байх нөхцөл, түүний нийгэмшил зэргийг харгалзан хугацааны өмнө сулладаг. Нэг үгээр хэлбэл тухайн этгээдийг гэмт хэрэг үйлдэхэд хүргэсэн тэрхүү нөхцөл арилсан бол түүнийг хорьж шийтгэх нь хүнлэг бус хэрэг төдийгүй, ялын шийтгэлийн мөн чанарыг гуйвуулж буй хэрэг юм.

3. Үндсэн хуульд заасан хүмүүнлэг, иргэний ардчилсан нийгмийг цогцлоох ач холбогдолтой. Хүний эрхийг дээдлэж, түүнийгээ тухайн нийгмийнхээ үнэт зүйл хэмээн үзэж, түүнийг хамгаалах, хангах тогтолцоог бий болгохыг үндсэн хуульдаа тунхагласны хувьд манай улс боломжит бүхий нөхцөлд хэнийг ч буруутай, буруугүй, баян, ядуу, нийгмийн гарал, үндэс угсаа, шашин шүтлэг, хэл, ёс, арьс өнгө, хүйсээр үл харгалзан тэднийг хүн хэмээн үзэж хүндэтгэн, түүний эрх, ашиг сонирхлыг хүлээн зөвшөөрсөн бодлого явуулах учиртай.

Гэтэл практикт хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллах ажиллагааны мөн чанарыг нэн түрүүнд авч үзэлгүй хорих анги дахь хамгийн анхаарал татсан, ажиллах шаардлагатай хоригдлуудаас хурдан салах арга хэрэгсэл болгож байгаа нь учир дутагдалтай.

Мөн хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллах шаардлага хангасан хоригдолд тавих нийтлэг шаардлагыг хэлбэрийн төдий авч үзэж, холбогдох материалыг бүрдүүлдэг нь энэ ажиллагааны амин чухал зорилгыг үгүйсгэхэд хүрч байна.

Дээрх байдлаар хүний эрх болон ардчилсан нийгмийн үнэт зүйлийн талаас нь чухал ач холбогдолтой зохицуулалт хэмээн үзэж энэхүү өгүүллээр хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллах ажиллагааны ач холбогдол, хоригдолд үзүүлэх эерэг нөлөөг тодорхойлохыг зорьлоо.

Дүгнэлт

Хорих ял эдлэхээс хугацааны өмнө суллах ажиллагааны ач холбогдол, мөн чанарын хүрээнд судлан дүгнэхэд:

1. Хорих ял эдлүүлэх ажиллагаа нь гэмт этгээдийн гэмт зан үйлд нөлөөлөх, тэрхүү зан үйлийн хор уршгийг багасгахад чиглэдэг эрх зүйн тогтолцооны чухал хэсэг юм. Иймд ял эдлүүлэх ажиллагаанд хүний эрхийг хангах, ял шийтгэлийг хүний эсрэг бус гэмт хэргийн эсрэг чиглэсэн нийгмийн хамгааллын хэрэгсэл байх агуулгыг илрэхийлэгч гол механизм юм.

2. Гэмт этгээдийг хорих, ял эдлүүлэх ажиллагаа нь гэмт хэрэгтний хүн байх язгуур шинжид халдаж болохгүй бөгөөд хүний хүсэл зоригийг

мохоож, зовоон тарчлаах бус харин эсэргээрээ гэмт зан үйл, хандлагад нь нөлөөлж, нийгэмд эргэн нэгдэх хүсэл, тэмүүллийг нь өдөөн баяжуулахад чиглэсэн арга хэмжээ байх хэрэгтэй.

Хорих ялын гол агуулга нь тухайн гэмт этгээдийг нийгмийн тусгаарлан тодорхой хугацаанд засан хүмүүжүүлж, нийгэмшүүлэн, нийгэмд эргэн нэгтгэхэд чиглэсэн арга хэмжээ байх нь чухал.

3. Хорих ялаас хугацааны өмнө суллах ажиллагааны мөн чанарын хувьд хорих хэрэгцээ шаардлага үгүй болсон тэр цагт нь тухайн этгээдийг хорих байгууллагаас суллах нь хорих ялын үр дүнг хамгийн өндөр байлгаж, дахиж гэмт хэрэг үйлдэхгүй байх нөхцөл эрүүгийн хариуцлагын зорилго хангагдах үндэс суурь болно.

Санал

1. Хорих ял эдлэхээс хугацааны өмнө суллах ажиллагааны ач холбогдол болон хорих ял эдлүүлэх ажиллагаанд үзүүлэх эерэг нөлөөллийг алба хаагчдад таньж ойлгуулах сургалт явуулах.

2. Хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллагдсан хоригдлуудын дунд судалгаа хийж, бусад шалтгаанаар суллагдсан хоригдлуудаас хүмүүжил болон нийгэмд эргэн нэгдэх процесс хэрхэн давуу байгааг судлаж, ач холбогдлыг нь нэмэгдүүлэх арга хэмээ авах.

Ашигласан материалын жагсаалт

1. Монгол улсын Үндсэн хууль. Төрийн мэдээлэл эмхтгэл. УБ., 1992. №01
2. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хууль. Төрийн мэдээлэл эмхтгэл. УБ., 2017. №24
3. Р.Оюунбадам “Хорих ял эдлүүлэх дэглэмийн эрх зүйн зохицуулалт” УБ., 2005 он
4. Б.Алтангэрэл, Б.Тэмүүлэн. “Хорих ял эдлүүлэх ажиллагаа” УБ., 2018 он
5. Грекийн сонгодог үеийн философич, математикч МЭӨ 428/427 – МЭӨ 348/347